

การยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน

ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

Sustainable Enhancement of Community-Based Tourism Through
Buddhist Cultural Practices in Mueang Chonburi District,
Chonburi Province

[Received: October 5, 2024; Revised: October 30, 2024; Accepted: October 30, 2024]

พระชลญาณมุนี

อาจารย์ วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Phrachonyanmuni

Teacher Chonburi Buddhist College,

Mahachulalongkomrajavidyalaya University

CORRESPONDING AUTHOR

Phrachonyanmuni, Teacher, Chonburi Buddhist College, Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Thailand. Email: saokum.sai@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืนในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรกลุ่มตัวอย่าง คือ 1) ประชาชนในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี 400 คน 2) สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 คน 3) การสนทนากลุ่ม จำนวน 5 คน 4) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านแผนและนโยบาย จำนวน 20 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง มีเครื่องมือการวิจัย คือ 1) แบบสำรวจ 2) แบบสัมภาษณ์ 3) แบบประเมิน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า มีค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึงประสงค์มากกว่าสภาพปัจจุบันในทุกด้านและทุกประเด็น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนความต้องการจำเป็นของการยกระดับการท่องเที่ยว ด้านที่มีความเร่งด่วนที่ต้องได้รับการยกระดับการท่องเที่ยวมากที่สุด คือ ด้านความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว รองลงมาคือ ด้านความสามารถในการเข้าถึง และด้านที่ต้องการยกระดับน้อยที่สุดคือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 2) การพัฒนาแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย 1 วิสัยทัศน์ 4 ยุทธศาสตร์ 10 กลยุทธ์ และ 50 โครงการ 3) การประเมินแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสามารถนำไปใช้ได้จริง

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงพุทธ; ความยั่งยืน; จังหวัดชลบุรี

Abstract

This research aims to study the sustainable enhancement of community-based tourism rooted in Buddhist culture in Mueang District, Chonburi Province, Thailand. A mixed-method approach was employed, combining quantitative and qualitative research. The sample population consisted of: 1) 400 residents from Mueang District, Chonburi Province, 2) 7 key informants through interviews, 3) 5 participants in a focus group, and 4) 20 experts in planning and policy through purposive sampling. Research tools included: 1) surveys, 2) interviews, and 3) evaluation forms. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The research findings revealed the following 1) The current and desired state of sustainable community-based tourism rooted in Buddhist culture in Mueang District, Chonburi Province showed that the desired state had a higher mean score than the current state in all areas and aspects, with an overall high level of importance. The most urgent need for improvement in tourism was the ability to organize tourism programs, followed by accessibility. The least pressing need was in the area of facilities. 2) The development plan for enhancing sustainable community-based tourism rooted in Buddhist culture in Mueang District, Chonburi Province, consists of 1 vision, 4 strategies, 10 tactics, and 50 projects. 3) The evaluation of the plan indicated that it was highly suitable, feasible, and beneficial, with overall high scores, and it is practical for implementation.

Keywords: Buddhist Tourism; Sustainability; Chonburi Province

บทนำ

การยกระดับการท่องเที่ยวบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืนเป็นลักษณะการดำเนินงานในการพัฒนาและยกระดับประเทศให้เป็นประเทศรายได้สูง ที่มีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง เป็นการวางรากฐานที่มั่นคงให้แก่ระบบเศรษฐกิจไทย โดยผ่านกระบวนการผลักดันเศรษฐกิจระดับชุมชนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็ง มุ่งให้เกิดศักยภาพในการแข่งขัน และสามารถพึ่งพาตนเอง ซึ่งจะช่วยให้เกิดการยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้น อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาการมีรายได้น้อย ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนายุทธศาสตร์ชาติโดยเฉพาะในด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม จากการพัฒนาอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ไม่สร้างผลกระทบต่อหรือความเสียหายสู่แหล่งท่องเที่ยวในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นการจัดการการท่องเที่ยวให้พัฒนาในทุกๆ ด้านอย่างรอบคอบ ระมัดระวัง เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพ มีการจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมที่ชาญฉลาด โดยมีองค์ประกอบหลัก 6 ประการ (6A's) ได้แก่ 1) ด้านความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว (Available Package) 2) ด้านความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) 3) ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) 4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) 5) ด้านกิจกรรม (Activities) 6) ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service) และการจะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวนั้นให้มีความสมบูรณ์มากที่สุด หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนควรที่จะต้องมีหน้าที่ความรับผิดชอบเพื่อสร้างความร่วมมือ ร่วมกันวางแผนและประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวด้วย (Pike Steven D., 2008) เพื่อให้การยกระดับการท่องเที่ยวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจึงต้องจัดทำแผนการยกระดับโดยการวิเคราะห์ SWOT Analysis อันประกอบด้วย 1) จุดแข็ง (Strength) คือ ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในที่ทำให้กิจการได้เปรียบในการแข่งขัน 2) จุดอ่อน (Weakness) คือ ปัจจัยจากสภาพแวดล้อมภายในที่ทำให้กิจการเสียเปรียบการแข่งขัน 3) โอกาส (Opportunity) คือ ปัจจัยจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่เอื้อต่อการประกอบกิจการ 4) อุปสรรค (Threat) คือ ปัจจัยจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่ทำให้กิจการเสียเปรียบ ซึ่งบริษัทจำเป็นต้องปรับกลยุทธ์เพื่อจัดอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้น (สมยศ นาวีการ, 2555) จากนั้นทำการจัดทำแผนซึ่งประกอบด้วย วิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และโครงการ หรือกิจกรรม และทำการประเมินแก้ไขปรับปรุงจากผู้มีส่วนได้เสีย อันจะนำมาซึ่งแผนที่ตอบสนองความต้องการในพื้นที่และสามารถนำไปใช้ประโยชน์เชิงนโยบายต่อไป (อุทิศ ขาวเขียว, 2546)

จังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่หลากหลาย ซึ่งสะท้อนถึงประวัติศาสตร์ ประเพณี และวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นที่สำคัญของชลบุรี อาทิ วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร พระพุทธรูปแกะสลักเขาชีจรรย์ พิพิธภัณฑ์อัญมณีและเครื่องประดับ บ้านศิลปะนานาชาติ ตลาดเก่าอ่างศิลา เป็นต้น ซึ่งสถานที่และกิจกรรมเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญของชลบุรี ที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดนี้ ทั้งนี้ ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี มีสถานที่ซึ่ง

เป็นแหล่งโบราณวัตถุ 7 แห่ง ประกอบด้วย ตึกมหาราช ตึกราชินี วัดบางเป้ง วัดอ่างศิลา วัดตาลล้อม ศาลจังหวัดชลบุรีหลังเก่า วัดต้นสน วัดใหญ่อินทาราม (กรมศิลปากร, 2567) ล้วนแต่เป็นสถานที่ทางประวัติศาสตร์ และเรื่องเล่าที่สำคัญ แต่ไม่มีผู้คนรู้จัก ขาดความสามารถในการเข้าถึง สิ่งดึงดูดใจ และการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว ทำให้โบราณสถานเหล่านี้เสื่อมหายตามกาลเวลา การศึกษาครั้งนี้ จึงได้มุ่งศึกษาสภาพทั่วไปของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี จากนั้นทำการพัฒนาแผนยกระดับการท่องเที่ยว และประเมินแผนดังกล่าว ภายหลังจากการวิจัยเสร็จสิ้นจะได้นำแผนดังกล่าวเสนอต่อวัฒนธรรมจังหวัดชลบุรี และสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดชลบุรี เพื่อนำแผนไปขับเคลื่อนนโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดชลบุรีต่อไป

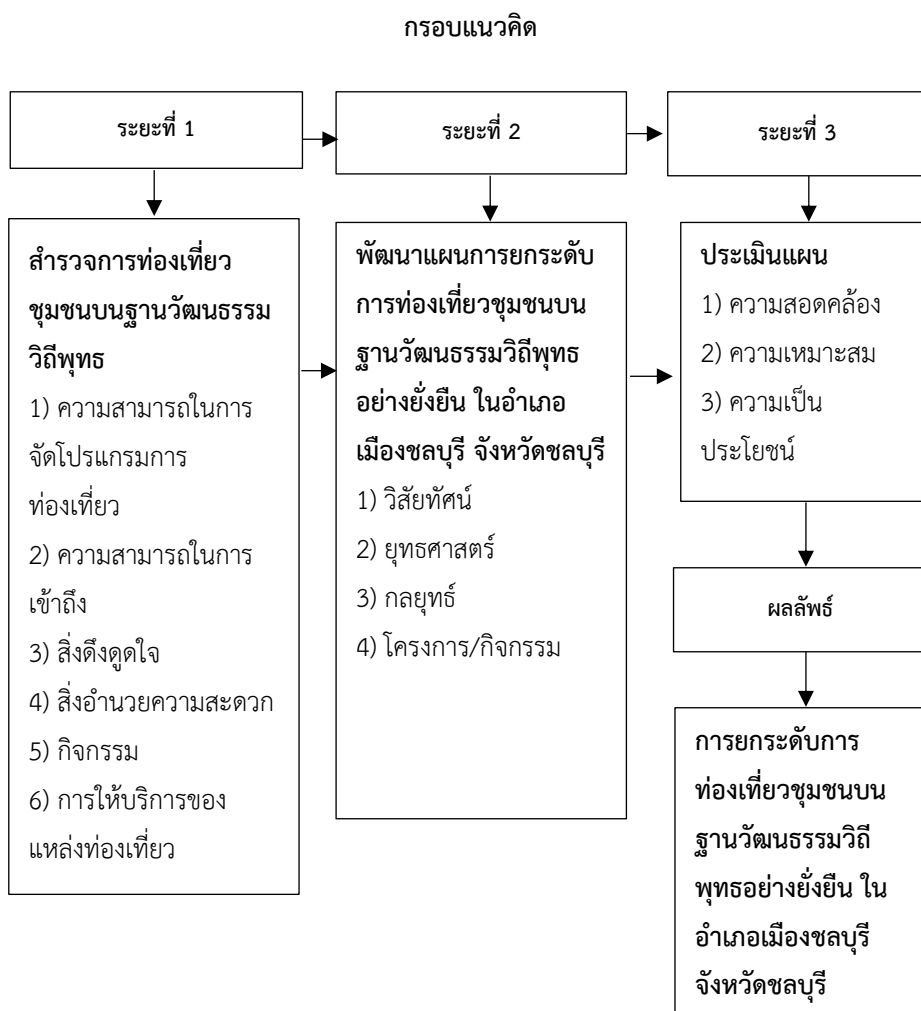
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อพัฒนาแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี
3. เพื่อประเมินแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

การท่องเที่ยว (Tourism) หมายถึง การเดินทางของมนุษย์จากสถานที่ใดสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่ง หรือการเดินทางจากถิ่นพำนักที่อาศัยไปยังสถานที่อื่นเป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจไป และเป็นการเดินทางด้วยเหตุผลของการท่องเที่ยวมิใช่เพื่อประกอบอาชีพ หรือหารายได้ (ไพฑูริย์ พงศบุตร และวิลาสวงศ์ พงศบุตร, 2542) ในขณะที่นักวิชาการบางท่าน กล่าวว่า เป็นกิจกรรมที่มนุษย์กระทำเพื่อไปสัมผัสสภาพที่แตกต่างจากที่เป็นอยู่ โดยอาจพักแรม หรือไม่พักแรม ณ ที่นั้นก็ได้ เพื่อผ่อนคลาย พักผ่อนหย่อนใจ ศึกษา ประชุมสัมมนาประกอบธุรกิจ ชมนิทรรศการ เยี่ยมเยือนเพื่อนหรือญาติมิตร และสร้างความรู้ึ้นรมย์ให้กับชีวิต (พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล, 2553) สำหรับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงชุมชนนั้นต้องบริหารให้เกิดความน่าสนใจและตอบโจทย์นักท่องเที่ยว โดยองค์ประกอบของการท่องเที่ยว Collier and Harraway (อ้างในชูสิทธิ์ ชูชาติ, 2544) กล่าวว่าแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพประกอบไปด้วยองค์ประกอบหลัก 3 ประการ หรือ 3As ได้แก่ 1. สิ่งดึงดูดใจ 2. สิ่งอำนวยความสะดวก และ 3. การเข้าถึงแห่งท่องเที่ยว ในขณะที่ Buhalis (2000) กล่าวว่า แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพจะต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบหลัก 6 ประการ หรือ 6A's ได้แก่ มี 6 ประการ หรือ 6As มีดังนี้ 1) ด้านความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว 2) ด้าน

ความสามารถในการเข้าถึง 3) ด้านสิ่งดึงดูดใจ 4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 5) ด้านกิจกรรม และ 6) ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ การจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนนั้น ประกอบด้วยหลักการที่สำคัญ 10 ประการ คือ 1) อนุรักษ์โดยใช้ทรัพยากรอย่างพอดี 2) ลดการบริโภคและใช้ทรัพยากรที่เกินความจำเป็นกับการลดของเสีย 3) รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม 4) ประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว 5) นำการท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจในท้องถิ่น 6) การมีส่วนร่วมโดยการสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น 7) มีการประชุมกับผู้เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน 8) การพัฒนาบุคลากร 9) การจัดเตรียมข้อมูลคู่มือในการบริการข่าวสารการท่องเที่ยว 10) ประเมินผลตรวจสอบและวิจัย (สุดถนอม ตันเจริญ, 2560) จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพจะต้องประกอบไปด้วยความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว ความสามารถในการเข้าถึง สิ่งดึงดูดใจ สิ่งอำนวยความสะดวก กิจกรรม และการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว

รูปที่ 1 : กรอบแนวคิดในการวิจัย

ที่มา : พระชลญาณมุนี, 2567

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง การยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เป็นการศึกษาแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) มีรายละเอียดดังนี้

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี คณะผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี จำนวน 192,715 คน โดยการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโรยามาเน่ (Taro Yamane, 1967) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ได้จำนวน 400 คน ด้วยการสุ่มแบบบังเอิญในส่วนการพัฒนาแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยเลือกใช้การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 คน และการสนทนากลุ่มจำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจงคุณสมบัติ คือ เป็นผู้มีส่วนได้เสีย เป็นผู้มีความรู้ความสามารถด้านแผนและนโยบาย เป็นผู้มีความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ในส่วนของการประเมินแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยเลือกใช้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านแผนและนโยบายจากภาครัฐ และเอกชน จำนวน 20 คน

2) การเก็บและรวบรวมข้อมูล

การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี คณะผู้วิจัยเลือกใช้แบบสำรวจในการเก็บข้อมูล ในส่วนการพัฒนาแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี คณะผู้วิจัยเลือกใช้แบบสัมภาษณ์ ในการเก็บข้อมูล ในส่วนของการประเมินแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี คณะผู้วิจัยเลือกใช้แบบประเมิน ในการเก็บข้อมูล ซึ่งการเก็บข้อมูลสำหรับแบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

3) การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ซึ่งแบ่งคะแนนเป็นช่วงขั้นเท่ากันตามหลักการของเบสและคานท์ (Best and Kahn, 1993) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 1.00 -1.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 1.51 -2.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 2.51 -3.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับปานกลาง
 คะแนนเฉลี่ย 3.51 -4.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมาก
 คะแนนเฉลี่ย 4.51 -5.00 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด

ในส่วนของการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นโดยใช้เทคนิค Modified Priority Need Index (PNI_{Modified}) โดยเมื่อนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามที่เป็นมาตรฐานค่า 5 ระดับที่มีการตอบสนองรายคู่ (Dual Response) มาวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นรายชื่อ ในส่วนที่เป็นข้อมูลสภาพปัจจุบันและส่วนที่เป็นข้อมูลความต้องการ โดยคำนวณ การวิเคราะห์เพื่อหาจุดแข็ง (S) และจุดอ่อน (W) ผู้วิจัยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุงของสภาพแวดล้อมภายใน โดยกำหนดให้ค่า PNI_{modified} ที่เท่ากันหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ย คือจุดแข็ง และค่า PNI_{modified} ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย คือจุดอ่อน สำหรับการวิเคราะห์เพื่อหาโอกาส (O) และภาวะคุกคาม (T) ผู้วิจัยพิจารณาจากดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุงของสภาพแวดล้อมภายนอก และกำหนดให้ค่า PNI_{modified} ที่เท่ากันหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ย คือโอกาส ส่วนค่า PNI_{modified} ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย คือภาวะคุกคาม ในส่วนการพัฒนาแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการถอดความข้อมูล การจัดการข้อมูล การอ่านและการบันทึก การอธิบาย การจัดหมวดหมู่ข้อมูล และการตีความหมายข้อมูล (Interpreting) ในส่วนของการประเมินแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ซึ่งแบ่งคะแนนเป็นช่วงชั้นเท่ากันตามหลักการของเบสและคานท์ (Best and Kahn, 1993) ดังนี้

คะแนน 1.00 -1.50 มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

คะแนน 1.51 -2.50 หมายถึง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับน้อย

คะแนน 2.51 -3.50 มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง

คะแนน 3.51 -4.50 มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก

คะแนน 4.51 -5.00 มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความจำเป็น ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า

1.1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความจำเป็น ของปัจจัยภายในการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม (ตารางที่ 1)

ปัจจัยภายใน	สภาพปัจจุบัน		สภาพที่พึงประสงค์		PNI modified
	\bar{X}	ระดับ	\bar{X}	ระดับ	
1. ด้านความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว	2.44	น้อย	3.81	มาก	0.560
2. ด้านความสามารถในการเข้าถึง	2.50	ปานกลาง	3.86	มาก	0.545
3. ด้านสิ่งดึงดูดใจ	2.77	ปานกลาง	3.61	มาก	0.305
4. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	3.06	ปานกลาง	3.55	มาก	0.161
5. ด้านกิจกรรม	2.60	ปานกลาง	3.61	มาก	0.385
6. ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว	2.68	ปานกลาง	3.73	มาก	0.394
โดยภาพรวม	2.72	ปานกลาง	3.67	มาก	0.326

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} =2.72) โดยด้านที่มีศักยภาพการท่องเที่ยวมากที่สุด คือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (\bar{X} =3.06) รองลงมาคือ ด้านสิ่งดึงดูดใจ (\bar{X} =2.77) ตามลำดับ และศักยภาพการท่องเที่ยวต่ำที่สุดคือ ด้านความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว (\bar{X} =2.44) ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม พบว่า สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก (\bar{X} =3.67) โดยด้านที่มีสภาพที่พึงประสงค์มากที่สุด คือ ด้านความสามารถในการเข้าถึง (\bar{X} =3.86) รองลงมาคือ ด้านความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว (\bar{X} =3.81) และสภาพที่พึงประสงค์ต่ำที่สุดคือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (\bar{X} =3.55) ตามลำดับ ส่วนความต้องการจำเป็น ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โดยด้านที่มีความเร่งด่วนที่ต้องได้รับการยกระดับการท่องเที่ยวมากที่สุด คือ ด้านความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว ที่ต้องได้รับการยกระดับก่อนเป็นอันดับแรก (PNI_{modified}=

0.560) รองลงมาคือ ด้านความสามารถในการเข้าถึง ($PNI_{\text{modified}}=0.545$) รองลงมาคือ ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว ($PNI_{\text{modified}}=0.394$) รองลงมาคือ ด้านกิจกรรม ($PNI_{\text{modified}}=0.385$) รองลงมาคือ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ($PNI_{\text{modified}}=0.305$) และด้านที่ต้องการยกระดับน้อยที่สุดคือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($PNI_{\text{modified}}=0.161$) ตามลำดับ

1.2 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความจำเป็น ของปัจจัยภายนอกการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม (ตารางที่ 2)

ปัจจัยภายนอก	สภาพปัจจุบัน		สภาพที่พึงประสงค์		PNI modified
	\bar{X}	ระดับ	\bar{X}	ระดับ	
1. สภาพสังคม (S)	3.26	ปานกลาง	4.69	สูงมาก	0.305
2. นวัตกรรมและเทคโนโลยี (T)	3.25	ปานกลาง	4.72	สูงมาก	0.311
3. สภาพเศรษฐกิจ (E)	3.29	ปานกลาง	4.73	สูงมาก	0.304
4. นโยบายของรัฐ (P)	3.31	ปานกลาง	4.79	สูงมาก	0.309
โดยภาพรวม	3.28	ปานกลาง	4.73	สูงมาก	0.307

จากตารางที่ 2 พบว่า สภาพปัจจุบันของปัจจัยภายนอก ที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.28$) และรายด้านมีการปฏิบัติระดับปานกลาง โดยด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุดคือ ด้านนโยบายของรัฐ ($\bar{X}=3.31$) รองลงมาคือ ด้านสภาพเศรษฐกิจ ($\bar{X}=3.29$) และมีการปฏิบัติต่ำที่สุดคือ ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี ($\bar{X}=3.25$) ตามลำดับ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของปัจจัยภายนอก ที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{X}=4.73$) และรายด้านมีการปฏิบัติในระดับสูงมาก โดยด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุดคือ ด้านนโยบายของรัฐ ($\bar{X}=4.79$) รองลงมาคือ ด้านสภาพเศรษฐกิจ ($\bar{X}=4.73$) และมีการปฏิบัติต่ำที่สุดคือ ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี ($\bar{X}=4.72$) ตามลำดับ เมื่อเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น โดยการระบุความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญมากที่สุด และมีความเร่งด่วนที่ต้องได้รับการยกระดับการท่องเที่ยวก่อน พบว่าคือ ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี ที่ต้องได้รับการยกระดับการท่องเที่ยวก่อนเป็นอันดับแรก ($PNI_{\text{modified}}=0.311$) รองลงมาคือ ด้านนโยบายของรัฐ ($PNI_{\text{modified}}=0.309$) และด้านที่ต้องการยกระดับการท่องเที่ยวน้อยที่สุดคือ ด้านสภาพเศรษฐกิจ ($PNI_{\text{modified}}=0.304$) ตามลำดับ

2. การพัฒนาแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า

ผลการสัมภาษณ์แนวทางการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี มีดังนี้

ประเด็นที่ 1 ความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว (Available Package) พบว่า 1) เลือกสถานที่สำคัญทางพุทธศาสนา ควรเลือกวัดและสถานที่ที่มีความสำคัญทางศาสนา ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม 2) กำหนดระยะเวลาที่เหมาะสม ควรจัดโปรแกรมให้เหมาะสมกับเวลาของผู้เข้าร่วม 3) เตรียมข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่และความสำคัญทางศาสนา 4) จัดเตรียมการเดินทางที่สะดวกสบาย ควรมีการจัดเตรียมยานพาหนะที่เหมาะสม 5) การประเมินผลความพึงพอใจ หลังจบโปรแกรม

ประเด็นที่ 2 ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) พบว่า 1) การเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐานการเดินทาง เส้นทาง การเข้าถึงวัดหรือสถานที่สำคัญทางศาสนาควรมีถนนที่ดี มีป้ายบอกทางชัดเจน 2) การเข้าถึงข้อมูล การให้ข้อมูลออนไลน์ 3) การเข้าถึงสำหรับกลุ่มคนที่มีความต้องการพิเศษ 4) การเข้าถึงกิจกรรมทางศาสนา การจัดกิจกรรมที่หลากหลาย 5) การเข้าถึงบริการและความสะดวกสบาย ที่พักและอาหาร 6) การมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชนท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงพุทธ

ประเด็นที่ 3 สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) พบว่า 1) ศิลปะและสถาปัตยกรรมพุทธศาสนา พระพุทธรูป และวัดที่มีความงดงาม พระพุทธรูปขนาดใหญ่และสวยงาม 2) กิจกรรมทางศาสนาและการปฏิบัติธรรม พิธีกรรมและกิจกรรมทางศาสนา 3) ความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์และเรื่องราวท้องถิ่น 4) บรรยากาศที่สงบและผ่อนคลาย สภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ 5) การเรียนรู้และพัฒนาการศึกษาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา การจัดการบรรยายหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพระพุทธศาสนา 6) การบริการและการต้อนรับ การต้อนรับอย่างอบอุ่น

ประเด็นที่ 4 สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) พบว่า 1) การเดินทางและการขนส่ง ระบบขนส่งสาธารณะ ควรมีบริการขนส่งสาธารณะที่สะดวกสบาย 2) การเข้าถึงและความสะดวกในการเดินทาง ทางลาดและลิฟท์ สำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ 3) บริการข้อมูลและคำแนะนำ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ควรมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรมทางศาสนา 4) ที่พักและอาหาร ที่พัก มีการจัดเตรียมที่พักที่สะดวกสบายใกล้กับสถานที่ท่องเที่ยว 5) สิ่งอำนวยความสะดวกภายในสถานที่ ห้างน้ำ มีห้องน้ำที่สะอาดและเพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยว 6) การรักษาความปลอดภัยและการดูแลสุขภาพ การรักษาความปลอดภัย มีการจัดเตรียมเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยเพื่อดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว 7) การบริการสำหรับกลุ่มคนที่มีความต้องการพิเศษ การช่วยเหลือสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ มีการจัดเตรียมบริการ

ช่วยเหลือ 8) การสื่อสารและเทคโนโลยี การเข้าถึงอินเทอร์เน็ต มีบริการ Wi-Fi หรือจุดเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตในพื้นที่ท่องเที่ยว

ประเด็นที่ 5 กิจกรรม (Activities) พบว่า 1) การเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนา การทำบุญ จัดกิจกรรมทำบุญ 2) การปฏิบัติธรรม การนั่งสมาธิ จัดกิจกรรมการนั่งสมาธิหรือการฝึกสติ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมได้สัมผัสประสบการณ์การปฏิบัติธรรมและการสงบจิตใจ 3) การศึกษาศิลปะและวัฒนธรรมพุทธศาสนา การชมงานศิลปะ จัดกิจกรรมที่ให้ผู้เข้าชมได้ชมงานศิลปะพุทธศาสนา 4) การสัมผัสวัฒนธรรมท้องถิ่น การเข้าร่วมเทศกาลทางศาสนา ให้โอกาสนักท่องเที่ยวเข้าร่วมเทศกาลทางศาสนา 5) กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและความสะดวก การเดินป่าและท่องเที่ยวธรรมชาติ จัดกิจกรรมเดินป่าหรือท่องเที่ยวในธรรมชาติที่เชื่อมโยงกับการทำสมาธิและการผ่อนคลายจิตใจ 6) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนา การทำกิจกรรมร่วมกัน จัดกิจกรรมที่เชิญชวนให้ผู้เข้าชมมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกิดขึ้นในวัด 7) การบริการและความสะดวกสบาย การให้คำแนะนำ 8) การใช้เทคโนโลยีและสื่อสาร การใช้แอปพลิเคชัน

ประเด็นที่ 6 การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service) พบว่า 1) บริการข้อมูลและคำแนะนำ 2) การจัดการเดินทางและการขนส่ง บริการรถรับส่ง ควรให้บริการรถรับส่งหรือรถทัวร์ที่สะดวกสบายสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อการเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยว 3) สิ่งอำนวยความสะดวก ห้องน้ำและพื้นที่พักผ่อน จัดเตรียมห้องน้ำที่สะอาดและเพียงพอ 4) บริการที่พักและอาหาร ที่พัก ควรมีการจัดเตรียมที่พักที่สะดวกสบายและมีคุณภาพใกล้เคียงกับสถานที่ท่องเที่ยว 5) การรักษาความปลอดภัยและการดูแลสุขภาพ การรักษาความปลอดภัย 6) การให้บริการทางศาสนา การจัดพิธีกรรม จัดพิธีกรรมทางศาสนาอย่างเป็นระเบียบและสะดวกสบาย 7) การบริการพิเศษ การให้บริการมัคคุเทศก์มีมัคคุเทศก์ที่มีความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาและสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อให้ข้อมูลที่เพียงพอ 8) การใช้เทคโนโลยี การให้บริการออนไลน์ มีการให้บริการข้อมูลและการจองกิจกรรมออนไลน์ 9) การให้การต้อนรับและการบริการลูกค้า การต้อนรับที่อบอุ่น มีการต้อนรับที่อบอุ่นและเป็นมิตรจากเจ้าหน้าที่หรือคนในชุมชน

จากผลการสัมภาษณ์จึงนำมาซึ่งการกำหนดวิสัยทัศน์ ที่ประชุมกลุ่มย่อยได้ระดมสมองเกี่ยวกับความปรารถนาที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ภายในระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ.2566-2570) คือ “อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี จะเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของจังหวัดชลบุรี บนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาให้มีมาตรฐานในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อสนับสนุนให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น และเป็นต้นแบบการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน” จากนั้นทำการกำหนดยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และโครงการ ในแผนยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ดังรายละเอียดนี้

1. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ประชุมได้ระดมสมองว่าสมควรมีกลยุทธ์ คือ กลุ่มโครงการ 3 ด้าน ได้แก่ 1.1 กลยุทธ์การพัฒนาเป็น

ศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของจังหวัด ควรมีโครงการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการอนุรักษ์ธรรมชาติและพุทธศิลป์ในวัด โครงการอนุรักษ์และเผยแพร่พิธีกรรมทางพุทธศาสนาโบราณ โครงการการศึกษาพุทธศาสนาภาคตะวันออก โครงการสร้างศูนย์ตำนานประวัติศาสตร์พื้นถิ่นแห่งภาคตะวันออก โครงการอนุรักษ์และเผยแพร่พุทธศิลป์: สถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม 1.2 กลยุทธ์การพัฒนาจิตใจ ปลูกจิตสำนึก ควรมีโครงการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการจัดอบรมพุทธมคฺคเทศก์ โครงการการอบรมหัวใจพระพุทธศาสนา โครงการการอบรมพุทธบารมี โครงการการอบรมเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธและเศรษฐกิจพอเพียง โครงการสร้างหลักสูตรปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวันแก่นักท่องเที่ยว 1.3 กลยุทธ์การอนุรักษ์วัฒนธรรม ควรมีโครงการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของจังหวัด โครงการศูนย์ศึกษาปริยัติปฏิบัติธรรมและท่องเที่ยวพุทธศาสนาครบวงจร โครงการการสร้างเส้นทางชมพิพิธภัณฑสถานที่มีมาตรฐาน โครงการศูนย์และประตูสู่การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาแห่งภาคตะวันออก โครงการศูนย์ศึกษาวิจัยพุทธศาสนาและปฏิบัติธรรม

2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ที่ประชุมได้ระดมสมองว่าสมควรมีกลยุทธ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ศาสนา เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จำนวน 2 กลยุทธ์ คือ 2.1 กลยุทธ์การใช้ประโยชน์ที่ดินในแหล่งท่องเที่ยว ควรมีโครงการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการการกำหนดพื้นที่การท่องเที่ยวในเขตพุทธาวาส โครงการการประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา โครงการการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวในวัด โครงการการปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคและปรับภูมิทัศน์ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมวัด โครงการจัดระเบียบร้านค้าบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก 2.2 กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรในวัด ควรมีโครงการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการประหยัดพลังงานไฟฟ้าและน้ำ โครงการจัดการเรื่องท่อระบายน้ำเสียและบำบัดน้ำเสีย โครงการการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ในวัด โครงการลดเสียงการจราจรรอบวัด โครงการติดตั้ง CCTV วงจรปิด

3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อสนับสนุนให้มี การพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น และกระจายรายได้สู่ชุมชน ที่ประชุมได้ระดมสมองว่าสมควรมีกลยุทธ์ คือ กลุ่มโครงการ 3 ด้าน คือ 3.1 กลยุทธ์การจัดการด้านการตลาด ควรมีโครงการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการการวางแผนการตลาดด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา โครงการสร้างภาพลักษณ์และแบรนด์ อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาแห่งจังหวัด โครงการการศึกษากลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและสร้างกลยุทธ์ในการแข่งขัน โครงการสร้างเว็บไซต์ข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา โครงการสร้างสมาคมสื่อมวลชนด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา โครงการนิตยสารท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนารายเดือน 3.2 กลยุทธ์การพัฒนาสินค้าและกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรมีโครงการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการพัฒนาวัดแนวใหม่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา โครงการกำหนดเส้นทางนำชมวัดพร้อมจุดการสื่อความหมาย โครงการสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของวัดต่าง ๆ เชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนากับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและ

วัฒนธรรม โครงการสร้างแบรนด์ท่องเที่ยวพุทธศาสนาเพื่อขจัดความยากจน โครงการสร้างแบรนด์ SOS ธรรมะบำบัดจิตแก้ปัญหา ชีวิตแนวพุทธ 3.3 กลยุทธ์การบริหารจัดการการท่องเที่ยว ควรมีโครงการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการการจัดตั้งองค์การการท่องเที่ยวเพื่อเผยแผ่พุทธศาสนา โครงการการสร้างระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา โครงการการสร้างระบบฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา โครงการการอบรมทักษะการวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา โครงการการสร้างมาตรฐานด้านการบริการการท่องเที่ยวพุทธศาสนาสู่มาตรฐานสากล

4. ยุทธศาสตร์การพัฒนากการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อเป็นต้นแบบการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน ที่ประชุมได้ลงความเห็นว่ากลยุทธ์ของการพัฒนากการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อเป็นต้นแบบการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน ควรมี 2 กลยุทธ์ คือ 4.1 กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ควรมีโครงการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการจัดตั้งคณะกรรมการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โครงการจัดตั้งสมาคมผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา โครงการจัดตั้งสมาคมโหราศาสตร์ท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา 4.2 กลยุทธ์การกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาสู่ชุมชน ควรมีโครงการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการร่วมส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์ของการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา โครงการอบรมภาษาอังกฤษและภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาแก่ภาคธุรกิจในชุมชน

3. ประเมินแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า

การประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของวิสัยทัศน์ ด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.75) ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.53) และด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 3.01) ตามลำดับ

ส่วนการประเมินยุทธศาสตร์ พบว่า ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมากทุกยุทธศาสตร์ โดยยุทธศาสตร์ที่มีความเหมาะสมมากที่สุดคือ ยุทธศาสตร์การพัฒนากการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม (\bar{X} = 4.02) รองลงมาคือ ยุทธศาสตร์การพัฒนากการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อสนับสนุนให้มี การพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น และกระจายรายได้สู่ชุมชน (\bar{X} = 4.01) และน้อยที่สุดคือ ยุทธศาสตร์การพัฒนากการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (\bar{X} = 3.90) ตามลำดับด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากทุกยุทธศาสตร์ โดยยุทธศาสตร์ ความเป็นไปได้มากที่สุดคือ ยุทธศาสตร์การพัฒนากการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อเป็นต้นแบบการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน (\bar{X} = 4.19) รองลงมาคือ ยุทธศาสตร์การพัฒนากการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม (\bar{X} = 4.02) และน้อยที่สุด คือ ยุทธศาสตร์การพัฒนากการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อสนับสนุนให้มี การพัฒนาเศรษฐกิจ

ท้องถิ่น และกระจายรายได้สู่ชุมชนด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากทุกยุทธศาสตร์ โดยยุทธศาสตร์ มีความเป็นประโยชน์มากที่สุดคือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม (\bar{X} = 4.12) รองลงมาคือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อสนับสนุนให้มี การพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น และกระจายรายได้สู่ชุมชน (\bar{X} = 4.10) และน้อยที่สุด คือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (\bar{X} = 3.94) ตามลำดับ

ส่วนการประเมินกลยุทธ์ พบว่า ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมากทุกกลยุทธ์ โดยกลยุทธ์ ที่มีความเหมาะสมมากที่สุด คือ กลยุทธ์การพัฒนาเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของจังหวัด (\bar{X} = 4.19) รองลงมาคือ กลยุทธ์การพัฒนาจิตใจ ปลูกจิตสำนึก (\bar{X} = 4.15) และน้อยที่สุด คือ กลยุทธ์การอนุรักษ์วัฒนธรรม (\bar{X} = 3.72) ด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากทุกกลยุทธ์ โดยกลยุทธ์ ที่มีความเป็นไปได้มากที่สุด คือ กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี (\bar{X} = 4.33) รองลงมาคือ กลยุทธ์การอนุรักษ์วัฒนธรรม (\bar{X} = 4.12) และน้อยที่สุด คือ กลยุทธ์การจัดการด้านการตลาด (\bar{X} = 3.74) ด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากทุกกลยุทธ์ โดยกลยุทธ์ ที่มีความเป็นประโยชน์มากที่สุด คือ กลยุทธ์การบริหารจัดการการท่องเที่ยว (\bar{X} = 4.31) รองลงมาคือกลยุทธ์การพัฒนาจิตใจ ปลูกจิตสำนึก (\bar{X} = 4.24) และน้อยที่สุด คือ กลยุทธ์การจัดการด้านการตลาด (\bar{X} = 3.98) ตามลำดับ

ส่วนการประเมินโครงการ พบว่า ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมากทุกโครงการ โดยโครงการที่มีความเหมาะสมมากที่สุด คือ โครงการการศึกษาพุทธศาสนาภาคตะวันออก (\bar{X} = 4.49) รองลงมาคือ โครงการร่วมส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์ของการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา (\bar{X} = 4.48) และน้อยที่สุด คือ โครงการการสร้างมาตรฐานด้านการบริการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาสู่มาตรฐานสากล (\bar{X} = 3.52) ด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากทุกโครงการ โดยโครงการที่มีความเป็นไปได้มากที่สุด คือ โครงการจัดตั้งคณะกรรมการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี (\bar{X} = 4.47) รองลงมาคือ โครงการการจัดตั้งองค์การการท่องเที่ยวเพื่อเผยแผ่พุทธศาสนา (\bar{X} = 4.46) และน้อยที่สุด คือ โครงการอบรมภาษาอังกฤษและภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาแก่มัคคุเทศก์ในชุมชน (\bar{X} = 3.52) ด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากทุกโครงการ โดยโครงการที่มีความเป็นประโยชน์มากที่สุด คือ โครงการการสร้างมาตรฐานด้านการบริการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาสู่มาตรฐานสากล (\bar{X} = 4.43) รองลงมาคือ โครงการร่วมฝึกอบรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา (\bar{X} = 4.40) และน้อยที่สุด คือ โครงการลดเสียงการจราจรรอบวัด (\bar{X} = 3.60) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวินิจฉัยเรื่อง การยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ภายหลังจากการวิเคราะห์ข้อมูล อันนำมาซึ่งการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ที่สำคัญ 4 ประเด็น ดังนี้

1. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม มุ่งเน้นการพัฒนาเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา การส่งเสริมให้จังหวัดเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สนใจด้านศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งไม่เพียงแต่จะส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น แต่ยังช่วยเผยแพร่วัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่นไปสู่สากล สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธง คำเกิด และคณะ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานรากวิถีชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืน ของตำบลต้นตาล อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลต้นตาล มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในรูปแบบกลุ่ม มุ่งเน้นการปลูกจิตสำนึกทางวัฒนธรรม สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม เช่น พิพิธภัณฑ์ศาสนา ศูนย์ฝึกอบรมทางศาสนา หรือสถานที่ปฏิบัติธรรม จะเป็นการเพิ่มคุณค่าของการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา การพัฒนาจิตใจและปลูกจิตสำนึก การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนามีศักยภาพในการพัฒนาจิตใจและปลูกจิตสำนึกในหมู่นักท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้และปฏิบัติธรรม เช่น การปฏิบัติสมาธิ การฟังธรรมเทศนา หรือการศึกษาเรื่องราวของพระพุทธศาสนา สามารถทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่มากกว่าการท่องเที่ยวชมสถานที่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นการสร้างคุณค่าและความเข้าใจในหลักคำสอนทางศาสนา และการอนุรักษ์วัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น การอนุรักษ์ศิลปะ สถาปัตยกรรม และประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาสามารถทำได้ผ่านการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการรักษาและเผยแพร่วัฒนธรรมของตน การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนจะทำให้เกิดความรู้สึกหวงแหนและภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมของตนเอง ในบริบทของผู้วิจัยมองว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเป็นโอกาสที่ดีในการส่งเสริมทั้งด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของประเทศไทย แต่ต้องดำเนินการอย่างรอบคอบและคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มุ่งเน้นการใช้ประโยชน์ที่ดินในแหล่งท่องเที่ยว การใช้ประโยชน์ที่ดินในแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาควรได้รับการจัดการอย่างรอบคอบเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมประสงค์ อ่อนแสง (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพ ของวัดจังหวัดมุกดาหารเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการวางแผนการใช้ที่ดินควรคำนึงถึงความสมดุลระหว่างการพัฒนาและการอนุรักษ์พื้นที่ธรรมชาติ เช่น การสร้างเส้นทางเดินธรรมชาติที่ไม่ทำลายระบบนิเวศ การจัดพื้นที่สำหรับการปฏิบัติธรรมกลางแจ้งที่ผสมผสานกับธรรมชาติ หรือการสร้างอาคารที่ใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพและกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม การจัดการทรัพยากรในวัด วัดซึ่งเป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ควรมีการจัดการ

ทรัพยากรที่ยั่งยืน เช่น การจัดการน้ำ การจัดการพลังงาน และการจัดการขยะ การใช้พลังงานทดแทน เช่น พลังงานแสงอาทิตย์ การจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ระบบเก็บน้ำฝนเพื่อใช้ในกิจกรรมของวัด และการรีไซเคิลขยะ จะช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หากสามารถปฏิบัติตามแนวทางการพัฒนาที่วางแผนไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะสามารถปฏิบัติตามแนวทางการพัฒนาที่วางแผนไว้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ จะสามารถพัฒนาศักยภาพวัดจังหวัดมุกดาหารเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้มากขึ้น จะทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น และเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน ในบริบทของผู้วิจัยมองว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นแนวทางที่น่าสนใจ และสามารถสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนและประเทศชาติได้อย่างมาก อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน และต้องมีการวางแผนและบริหารจัดการอย่างรอบคอบ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมาย

3. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อสนับสนุนให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น และกระจายรายได้สู่ชุมชน มุ่งเน้นการตลาดเป็นกุญแจสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาท่องเที่ยวในพื้นที่ การสร้างแบรนด์ที่สื่อถึงเอกลักษณ์ของการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในพื้นที่นั้นๆ เช่น การใช้ภาพลักษณ์ของวัดที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานหรือการปฏิบัติธรรมที่มีชื่อเสียง จะช่วยเพิ่มความน่าสนใจให้กับนักท่องเที่ยว การใช้สื่อออนไลน์และสื่อสังคมเพื่อโปรโมตและสื่อสารกับนักท่องเที่ยวจากทั่วโลกเป็นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญ การพัฒนาสินค้าและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาสามารถเพิ่มมูลค่าให้กับการท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้กับชุมชน เช่น การผลิตสินค้าหัตถกรรมที่มีเอกลักษณ์ของท้องถิ่น การจัดอบรมหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติธรรม การทำสมาธิ หรือการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณีทางพุทธศาสนา สอดคล้องกับงานวิจัยของแม่ชีกฤษณา รักษาโฉม, แสงว นิลมานะ และพระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปญโญ (2560) ศึกษา รูปแบบและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: กระบวนการเปลี่ยนแปลง “เส้นทางบุญ” สู่ “เส้นทางธรรม” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรสร้างสรรคกิจกรรมท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย เช่น กิจกรรมสำหรับครอบครัว ผู้สูงอายุ หรือนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเติบโตอย่างยั่งยืน การสร้างระบบการจัดการที่ครอบคลุมตั้งแต่การบริการนักท่องเที่ยว การให้ข้อมูล การนำเที่ยว ไปจนถึงการดูแลรักษาความสะอาดและความปลอดภัยในพื้นที่ท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญ นอกจากนี้ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เช่น การตั้งกลุ่มผู้ประกอบการในชุมชน การฝึกอบรมทักษะด้านการบริการและการท่องเที่ยว จะช่วยให้ชุมชนได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง ในบริบทของผู้วิจัยมองว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเป็นโอกาสที่ดีในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย แต่ต้องดำเนินการอย่างรอบคอบและมีการวางแผนที่ดี เพื่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชนและประเทศชาติ

4. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อเป็นต้นแบบการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน มุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายระหว่างวัด หน่วยงานท้องถิ่น และชุมชนเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฏฐิรี ศรีดี, ปัญญา คล้ายเดช และดวงดี โอธสูง (2560) ศึกษาศึกษารูปแบบและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในภาคกลาง: กระบวนการจัดการพุทธศิลป์ ถิ่นสยามเพื่อความงามของจิตใจและปัญญา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในภาคกลาง ควรมีเครือข่ายที่สามารถช่วยส่งเสริมความร่วมมือในการจัดการทรัพยากร การวางแผนกิจกรรมท่องเที่ยว และการแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้น นอกจากนี้การสร้างเครือข่ายยังช่วยให้ชุมชนสามารถแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยว ทำให้เกิดความเข้มแข็งในระดับชุมชนและเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาควรถูกออกแบบให้มีมีการกระจายรายได้ไปยังชุมชนอย่างเท่าเทียม เช่น การสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการกิจกรรมท่องเที่ยว การจัดหาสินค้าหัตถกรรมหรือผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว และการใช้บริการที่พัก ร้านอาหาร และการขนส่งที่ดำเนินการโดยคนในชุมชน การสร้างระบบการแบ่งปันผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวจะทำให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์และมีแรงจูงใจในการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ในบริบทของผู้วิจัยมองว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเพื่อเป็นต้นแบบการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน เป็นแนวคิดที่น่าสนใจและมีความเป็นไปได้สูง เนื่องจากพุทธศาสนามีหลักธรรมคำสอนที่สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนหลายประการ เช่น การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ การให้ความสำคัญกับธรรมชาติ และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

รูปที่ 2 : การยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน (พระชลญาณมุนี, 2567)

ข้อเสนอแนะ

- 1) กลุ่มงานด้านยุทธศาสตร์จังหวัดชลบุรี และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถนำแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาอย่างยั่งยืนของจังหวัด ชลบุรี มาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดชลบุรี รวมทั้งการนำกลยุทธ์ที่เหมาะสมของยุทธศาสตร์นี้ไปทดลองใช้ในพื้นที่ ต้นแบบการท่องเที่ยว เชิงพุทธศาสนาของจังหวัดชลบุรีในอนาคต
- 2) หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ กรมการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และองค์กรปกครองส่วนจังหวัด ควรนำแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาไปบูรณาการร่วมกัน เพื่อเป็น ทิศทางของการพัฒนาการท่องเที่ยว
- 3) องค์กรหรือหน่วยงานภาคเอกชน ควรให้ความสนใจและร่วมผลักดันการนำ แผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาอย่างยั่งยืนในจังหวัดชลบุรีไปสู่การปฏิบัติที่สอดคล้องกับการดำเนินงานทางธุรกิจที่คำนึงถึงความรับผิดชอบต่อผลกระทบทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตลอดจนการ

อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม แผนยุทธศาสตร์เล่มนี้สามารถเป็นเสมือนหลักการนำทางให้เห็นลู่ทางในการพัฒนาธุรกิจให้ สอดคล้องกับบริบทกับพื้นที่จังหวัดนครปฐมอย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณา รักษาโฉม, แสวง นิลนามะ และพระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปญโญ. (2560). *การศึกษารูปแบบและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ: กระบวนการเปลี่ยนแปลง “เส้นทางบุญ” สู่ “เส้นทาง ธรรม”*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- กรมศิลปากร. (2567). *แหล่งข้อมูลโบราณคดี อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี*. <https://www.finearts.go.th>
- ชูสิทธิ์ ชูชาติ. (2544). *รายงานการวิจัยรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตลุ่มแม่น้ำวาวง*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ชุดโครงสร้างความเข้มแข็งชุมชน, เชียงใหม่ : โครงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.
- ณัฏฐิ์ ศรีดี, ปัญญา คล้ายเดช และดวงดี โอธสุ. (2560). *การศึกษารูปแบบและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในภาคกลาง: กระบวนการ จัดการพุทธศิลป์ถิ่นสยามเพื่อความงามของจิตใจและปัญญา*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ธง คำเกิด และคณะ. (2564). *การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานรากวิถีชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืน ของตำบลต้นตาล อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี*. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.
- ไพฑูริย์ พงศบุตร และวิลาสวงศ์ พงศบุตร. (2542). *คู่มืออบรมมัคคุเทศก์*. กรุงเทพมหานคร : คณะอักษรศาสตร์และโครงการศึกษาต่อเนื่องจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระชลญาณมุนี, (2567). *การยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี*, พระนครศรีอยุธยา : สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล, (2553). *การศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุดถนอม ต้นเจริญ. (2560). *การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. การประชุมวิชาการระดับชาติด้านการจัดการ คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ครั้งที่ 1 . กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- สมประสงค์ อ่อนแสง. (2562). *เอกลักษณ์และคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม*, (พิมพ์ครั้งที่ 8). นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

- สมยศ นาวิการ. (2555). *การบริหารเชิงกลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ*, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรุงธนพัฒน์.
- อุทิศ ขาวเชียร. (2546). *การวางแผนกลยุทธ์*. กรุงเทพมหานคร : ค่ายสุทธาทิการพิมพ์.
- สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (16) ประเด็นเศรษฐกิจฐานราก (พ.ศ.2561-2580)*. <http://nscr.nesdc.go.th/masterplans-16/>
- Best and Kahn James V. (1993). *Research in Education*. 7th ed. Boston : Allyn and Bacon.
- Buhalis, D. (2000). Marketing the competitive destination in the future. *Tourism Management* Vol. 21 No.1. pp. 97-116.
- Pike Steven D., (2008). *Destination Marketing : anintegrated marketing communication approach*, Butterworth – Heinmann, Burlington, MA.
- Yamane, Taro. (1967). *Statistics, An Introductory Analysis*, 2nd Ed., New York : Harper and Row.